

Contes Anna Ballbona

Contra la Santíssima Trini

El pare Benedetto Orfei era "teòleg i gastrònom, devot i gormand" i va fundar a Roma l'heretgia de les Tres Vides. Aquest heresiarca, que dóna nom al conte que dóna nom al llibre de Guillaume Apollinaire (Roma, 1880-París 1918), editat per Adesiara per primer cop en català, va reflexionar sobre "la bondat del Fill de Déu, que, per llevar la màcula original, es féu home i morí a la creu, entre dos lladres". Segons Orfei, el lladre de l'esquerra seria l'Esperit Sant, i el de la dreta, Déu pare. Això ho publicava Apollinaire l'any 1910, a *L'heresiarca i Cia*, obra que aplega 23 contes fets entre 1902 i 1910.

Més conegut com a poeta pels *Calligrammes* i per haver encunyat el concepte *surrealisme* (Bréton i companyia, junt amb els pintors cubistes, li seran seguidors), *L'heresiarca* és tingut per un dels seus millors llibres de narrativa.

Apollinaire, mogut sempre per un esperit trencador, artísticament i moral, aboca a *L'heresiarca* un immens i singular univers, que va dels Estats Units fins a Alemanya, Itàlia o els poblats zíngars. La vida agitada i a mercè de l'atzar i l'època tempestuosa que li va tocar viure i a la qual es va abonar amb fruïció –va anar de voluntari a la primera guerra mundial– van portar-lo a habitar i conèixer alguns espais i personatges descrits grotescament en aquests contes.

A principis del segle XX, els contes havien de ser una bomba. Els temes religiosos, amb veritable predilecció pels excès-

sos de caps i institucions catòliques i per les terres i Messies promesos, creuen el llibre. I no en surt ningú viu. Irreverent de cap a cap, regira les coses que s'havien cregut infal·libles i n'ensenya un revers terrible, de vegades sàdic, sense pietat sempre, basculant de la descripció suposadament realista a allò fantàstic.

Per aquí passen el Jueu Errant que no para mai de caminar –"acostumat a aquesta vida sense fi ni repòs"– ni, fins i tot, quan fa l'amor amb una prostituta; per aquí recorren sacrílegs com el pare Séraphin que havia fet "d'advocat del diable"; un jueu llatí que acabarà sent canonitzat a Roma i que afirma: "robo, mato, esventro dones, profano tombes, però entraré en el paradís, perquè espero el baptisme i no diran el kadish quan em mori"; hi ha assassins sàdics i crims horribles enregistrats; també xarlatans i enganyadors sense escrúpols.

La Santíssima Trinitat salta pels aires, però també, i en el mateix sac, la hipocresia social, la doble moral. Estirant aquest fil l'escriptor francès dibuixa un Sant Pere que, en el seu origen, va ser el dimoni guanyador, o també falsos messies amb el do de la ubiqüitat.

Apollinaire frueix mostrant-nos allò desagradable, la petita història prèvia desconeguda del gran sant o messies o senyor adinerat.

I quan no, agafa trossets de vida d'hipotètica pulcritud per parodiar-los fins

al límit: porta l'estrabòtic i la caricatura, a l'extrem màxim. A la voluntat irreverent, amb ulls d'avui, en alguns moments, és possible que li veiem massa el llautó, però sens dubte el volum conserva, un segle després, potència i capacitat d'impacte.

Els contes que es poden trobar més fluixos són determinades *boutades* de tradicions primitives de països de l'est –relats, que, això sí, continuen ridiculitzant les infal·libilitats inamovibles–, perquè, en lloc del presumible exotisme de fa cent anys, ara tenen alguna cosa d'enfarfegador. Potser la diana religiosa ja no sorprengui tant, o ben mirat, potser sí.

Els relats que resulten més colpidors, dins el continu sacseig de *L'heresiarca* són els de violència, crueltat i cinisme extrems.

Vegi's "El mariner d'Amsterdam" o "El tovalló dels poetes" (barreja de gore i esotèric) o les tres extraordinàries "aventures del Baró d'Ormesan" que tanquen el volum. Cada conte guarda un gir per clavar-nos un cop que ens deixarà esterniats.

La traducció que ens ofereix Adesiara és una delícia que amplia un càtleg atractiu i rigorós d'obres en altres llengües. Aquí, de nou, la llengua que es posa en dansa –tret d'un error puntual– és fina, precisa i en consonància amb els oratges de l'obra.

Especialment interessant és tenir Apollinaire en català: l'escriptor influeix en la gene-

ració posterior, a França i aquí (el caràcter oníric de certs contes ens teletransporten a la *Gertrudis* de J.V. Foix). Sense oblidar la tradició, l'autor està per a tots els moviments trencadors, mesclant fantasia i erudició.

L'heresiarca és l'exercici persistent per igualar a tothom: humanitza tots els estrats socials, socialitza les misèries, com adverteix al final d'un conte: "La veritat és que l'heresiarca era igual que tots els homes, ja que tots són pecadors i sants alhora, quan no són criminals i màrtirs". *

L'heresiarca i Cia
 Autor: **Guillaume Apollinaire**
 Traducció: **Elisenda Galobardes**
 Editorial: **Adesiara Barcelona, 2011**
 Pàgines: **240**
 Preu: **20 euros**

Assaig Roger Costa-Pau

Escriure i llegir: la vida amunt

En el curs del temps
 Autor: **Enric Sòria**
 Editorial: **Moll Palma, 2010**
 Pàgines: **556**
 Preu: **20 euros**

Comença així aquella estremidora *Cançó d'opòsits* del gran Jordi de Sant Jordi, que també canta Raimon amb una elegància extraordinària: "Tots jorns aprenc e desaprenc ensems, / e visc e muyr, e fau d'enuig plaser, / aixi masseix au de l'àvol bon temps, / e vei sens ulls e sai menys de saber, / e no estrenc res e tot lo món abraç, / vol sobre el cel e no em movi de terra, / e ço que em fuig incesantment acaç / e em fuig açò que em segueix e m'aferra"... No és la primera vegada –tampoc ha de ser l'última– que em serveixo d'aquest començament de poema per introduir un text que ha de tractar sobre literatura i més en-

cara sobre l'actitud que l'escriptor pot tenir envers l'acte i el fet mateix d'escriure. És evident que el poema incideix diàfanament en l'ànima de qui abraça el món amb totes les seves contradiccions (els *opòsits*), però ja veuen que també té una aplicació directa en l'aspiració que anem construint de ser en aquest món i del món d'una determinada manera.

Enric Sòria (Oliva, la Safor, 1958) és un lector perspicaç i incombustible. I aquest apassionament, lligat al rigor de "ço que em fuig incesantment acaç" l'ha convertit en un escriptor de primera magnitud. En *el curs del temps* (un itinerari a través de vuit-cents anys de literatura cata-

lana) és un volum que hem d'entendre com a continuació d'*Incitacions* (1997), *L'espill de Janus* (2000) i també *Cartes de prop* (2006), en el sentit que prové d'una voluntat explícita i constatada: escriure i escriure sobre llibres i sobre els escriptors estimats. Aquí s'hi compilen textos erudits que Sòria ha anat escrivint i publicant en diaris, setmanaris i revistes des de l'any 1997, des de les *Cartes de prop*, per tant.

La diversitat de qüestions literàries de què tracta Sòria és justament la riquesa més evident del volum. Però no és només això: en els textos de Sòria sempre s'hi ajunten els millors propòsits de la incisió, la intel·li-

gència, l'entusiasme, la saviesa de la controvèrsia, l'aliment dels contrastos, la revelació, la força de la intimitat i, per damunt de tot, el convenciment que literatura és pensament i emoció, junts; sempre des de la cara oposada al dogmatisme i les seves formes.

Reserves sobre la concepció o l'edició del llibre? Alguna sí, però ben poques. Pel que fa a l'arquitectura, es podrien haver agrupat els textos en blocs de gènere (conferències, pròlegs de llibres o monogràfics d'autors...). I quant a l'edició, sí que s'hauria d'haver pensat en alguna fórmula d'avís per als textos que hi apareixen en espanyol. *